

Titulació	Tipus	Curs
Història de l'Art	OB	3

Professor/a de contacte

Nom: Manuel Antonio Castiñeiras Gonzalez

Correu electrònic: manuel.castineiras@uab.cat

Equip docent

Manuel Antonio Castiñeiras Gonzalez

Carles Sánchez Marquez

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Es recomana un mínim coneixement d'anglès o francès per poder acomplir algunes de les activitats supervisades i autònomes. Es recorda que part del material per a treballs i lectures està en anglès.

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries

Objectius

Introducció general a l'art romànic.

Competències

- Analitzar amb esperit crític, a partir dels coneixements adquirits, l'obra d'art en les seves diferents facetes: valors formals, significat iconogràfic, tècniques i procediments artístics, procés d'elaboració i mecanismes de recepció.
- Interpretar l'obra d'art en el context en el qual es va gestar i relacionar-la amb altres formes d'expressió cultural
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia

- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Reconèixer l'evolució de la imatge artística des de l'antiguitat fins a la cultura visual contemporània.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
3. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar una imatge artística i situar-la en el seu context cultural.
5. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
6. Definir i explicar amb precisió un objecte artístic amb el llenguatge propi de la crítica d'art.
7. Distingir les tècniques i el procés d'elaboració d'un objecte artístic
8. Estimular la creativitat i fomentar idees innovadores.
9. Examinar una imatge artística i distingir-ne els valors formals, iconogràfics i simbòlics.
10. Explicar els mecanismes de recepció d'una obra d'art.
11. Reconstruir el panorama artístic d'un determinat context cultural
12. Relacionar una imatge artística amb altres fenòmens culturals de la seva època.
13. Saber exposar amb eficàcia els coneixements, oralment i per escrit.
14. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.

Continguts

1. Descobriment i invenció de l'art romànic. Context històric: l'ordre senyorial, les reformes eclesiàstiques i els camins de peregrinació.
2. Renovació de l'arquitectura religiosa: forma, funció i simbolisme.
3. Recuperació de l'escultura monumental: portals monumentals i claustres historiatos.
4. Pintura mural, mosaic i miniatura: centres creadors i programes iconogràfics.
5. El culte a les imatges. Del reliquiari a la imatge devocional. La sacralitat de la imatge. El culte especial a la Mare de Déu. Les *Majestats* i altres imatges devocionals.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals, tutories i estudi	120	4,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12
Tipus: Supervisades			
Seminaris i discussions a classe	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14
Tipus: Autònomes			
Lectures	20	0,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12

Lliçons magistrals, discussions i seminaris a classe, lectures obligatòries i ressenya de llibres, exercicis individuals.

Es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de

les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació

de l'assignatura/mòdul.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Control de lectures	20%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Primer examen	30%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12
Segon examen	50%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14

I-Avaluació contínua:

Primer examen: temes 1-2 i part del 3

Segon examen: temes 3 (una part)-4-5

Control de lectures obligatòries: ressenya d'articles o llibres.

La qualificació final serà el resultat de la suma de la ressenya de llibre o article (20%), del primer examen (30%), i del segon examen (50%).

Per a aprovar l'assignatura cal sumar un mínim del 50% de la puntuació total.

L'alumne que no superi el curs i tingui una nota final mínima de 3,5 pot presentar-se a una prova de recuperació, on s'examinarà de la part suspesa.

Pel que fa a la recuperació final: aquesta està fixada oficialment. Qui no hagi fet la ressenya de llibre/o article no pot aprovar l'assignatura.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor informarà l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

II-Avaluació única:

L'avaluació única consistirà en una prova escrita que sumi el primer (30%) i segon (50%) examen: 80 % de la nota total, i el lliurament d'una recensió d'un llibre o article (20% de la nota total).

III-Processos

-En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informarà l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions. Se aplicarà el mismo sistema de recuperación que para la evaluación continua.

-Avaluació única:

S'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada

IV-Condicions per a la qualificació 'No avaluable'.

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació

V-Plagi o conducta fraudulenta

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

VI-Intel·ligència artificial (IA)

En aquesta assignatura, no es permet l'ús de tecnologies d'Intel·ligència Artificial (IA) en cap de les seves fases. Qualsevol treball que inclogui fragments generats amb IA serà considerat una falta d'honestat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions majors en casos de gravetat.

Bibliografia

Llibres recomanats amb *

Ambrose, Kirk, *The Marvellous and the Monstrous in the Sculpture of Twelfth-Century Europe (Boydell Studies in Medieval Art and Architecture)*, Boydell Press, 2013

- Bango, Isidro., *El Arte románico*, Madrid, 1989.
- Barral, Xavier., *Contre l'art roman? Essai sur un passé réinventé*, París, 2006.
- Braunfels, Wolfgang., *Arquitectura monacal en Occidente*, Barcelona, 1975².
- Cahn, Walter., *Romanesque Bible Illumination*, Nova York, 1982.
- Christe, Yves, *Les grands portails romans. Études sur l'iconographie des Teophanies romanes*, Ginebra, 1971.
- Conant, Kennet. John., *Arquitectura carolingia y románica* (1954), Madrid, 1982.
- Dale, Thomas, *Pygmalion's Power: Romanesque Sculpture, the Senses, and Religious Experience*, Penn State University Press, 2019 *
- Demus, Otto., *La peinture murale romane*, París, 1970.
- Dodwell, Charles R., *Artes pictóricas en Occidente 800-1200*, Madrid, 1995.
- Durliat, Marcel., *La sculpture du XIe siècle en Occident*, París, s.d.
- Durliat, Marcel, *La sculpture romane de la route de Saint-Jacques. De Conques à Compostelle*, Mont-de-Marsan, 1990.
- El romànic i la Mediterrània. Catalunya, Toulouse i Pisa. 1120-1180 (MNAC, 29 febrer - 18 maig 2008)*, eds. Manuel Castiñeiras i Jordi Camps, Barcelona, 2008.
- Elliot , Gillian B., *Architecture, and the Moving Viewer, c. 300-1500 CE: Unfolding Narratives (Art and Material Culture in Medieval and Renaissance Europe*, Leiden, Brill, 2022.*
- Elliot, Gillian B., *Sculpted Thresholds and the Liturgy of Transformations in Medieval Lombardy*, Routledge, New York, 2022. *
- Emmerson, Richard K., *Illuminated: The Visual Exegesis of Revelation in Medieval Illustrated Manuscripts*, Pennsylvania State University Press, 2018.
- Enciclopedia dell'Arte Medievale*, Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma (10 vols.).
- Español, Francesca, Yarza, Joaquín., *El romànic català*, Manresa, 2007.
- Focillon, Henri., *La escultura románica. Investigaciones sobre la historia de las formas* (1931), Madrid, 1987.
- Forsyth, Ilene. H., *The Throne of Wisdom. Wood Sculptures of the Madonna in Romanesque France*, Princeton, 1972.
- Franzé, Barbara, *L'Église et les églises Iconographie du monde grégorien (Rome, Italie, France)*, Brepols, 2024
- Frugoni, Chiara, *Uomini e animali nel Medioevo. Storie fantastiche e feroci. Il Mulino*, Bolonia, 2018. *
- Fuentes y documentos para la historia del arte. III. Arte medieval. II. Románico y gótico*, ed. Joaquín Yarza et al., Barcelona, 1982.
- García Omedes, Antonio, *El románico aragonés. Mirar viendo*, Zaragoza, 2022.*
- Gauthier, Madeleine., *Émaux du Moyen Âge occidental*, Friburg, 1978.
- Glass, Dorothy., *The Sculpture of Reform in North Italy, ca 1095-1130: History and Patronage of Romanesque Façades*, Farnham, 2010.

Goldschmidt, Adolf., *Die Elfenbeinsculptures aus der romanische zeit, XI-XIII. Jahrhundert*, 2 vols., Berlín, 1923-1926.

Grabar, André, y Nordenfalk, Carl., *La Peinture romane du onzieme au trezieme siecle*, Lausana, 1958.

Grodecki, Louis., *Le vitrail roman*, Friburgo, 1977.

Hamburger, Jeffrey F., *The Birth of the Author. Pictorial Prefaces in Glossed Books of the Twelfth Century*, Brepols 2021.

Hearn, Millard. F., *Romanesque Sculpture. The Revival of Monumental Stone Sculpture in the Eleventh and Twelfth Centuries*, Oxford, 1981.

Ibáñez Palomo, Tomás, *Memoria visual de Jerusalén: contemplar, evocar e inventar la ciudad en el arte medieval*, Guillermo Escolar Editor, SL, 2022. *

Krautheimer, Richard, *Introducción a una iconografía de la arquitectura medieval*, Sans Soleil Ediciones, Vitoria-Buenos Aires, 2018.*

La France romane, catàleg de exposició (Paris, Museo del Louvre, 10 marzo - 6 junio 2005), coord. Danielle Gaborit-Chopin, París, 2005

Lacoste, Jacques., *Les maîtres de la sculpture romane dans l'Espagne du pèlerinage à Compostelle*, Burdeos, 2006.

Lahey, Christopher, *Sculptural Seeing. Relief, Optics, and the Rise of Perspective in Medieval Italy*, New Haven-London, 2017.*

Kendall, Calvin. B., *The Allegory of the Church. Romanesque Portals and their Verse Inscriptions*, Toronto, Buffalo, Londres, 1998.

Lasko, Peter, *Arte sacro 800-1200* (1972), Madrid, 1999.

Mâle, Émile., *L'Art religieux du XIIe siècle en France. Étude sur les origines de l'iconographie du moyen age*, París, 1922.

MARCHESIN, Isabelle, *The Tree and the Column: The Bronze Door of Hildesheim* (Medieval Societies, Religions, and Cultures, Cornell University Press, 2024.

Nodar, Victoriano, *El Bestiario de la catedral de Santiago de Compostela: espacio, función y audiencia*, Santiago, 2021.*

Panofsky, Erwin, Saxl, Fritz, *Mitología clásica en el arte medieval*, Sans Soleil Ediciones, Vitoria-Buenos Aires, 2016.*

Patrimonio artísticode Galicia y otros estudios. Homenaje al Prof. Dr. Serafín Moralejo Álvarez, 3 vols, ed. Ángela Franco Mata, Santiago, 2004.

Pinkus, Assaf, *Giants in the Medieval City*, Brepols, 2024.

Porter, Arthur. Kingsley., *Romanesque Sculpture of the Pilgrimage Roads*, Boston, 1923.

Puig i Cadafalch, Josep; Falguera, Antoni; Goday i Casals, Josep., *L'arquitectura romànica a Catalunya*, 4 vols., Barcelona, 1909-1918.

Riccione, Stefanos, *L'itinerario del bestiario veneziano*, Venecia, 2023.

Romano, Serena (coord.), *Arte medievale in Italia. Il "románico"*, Carocci editore, Roma, 2025

Sadía, José María, *Autoexpolio del patrimonio español. Cuando España malvendió su arte*, Almuzara, 2022.

Salvini, Roberto., *La escultura románica en Europa*, Mèxic, 1962.

Sánchez Márquez, Carles, *Patrimoni romànic. L'art català dels segles XI al XII*, Barcelona, 2025.

Santerre, Jean-Marie, *Les images sacrées en Occident au Moyen Âge*. Madrid, Akal, 2021.*

Saxl, Fritz, *English Sculptures of the Twelfth Century*, Londres, 1954.

Schapiro, Meyer., *Estudios sobre el románico*, Madrid, 1984.

Schapiro, Meyer., *Romanesque Architectural Sculpture. The Charles Eliot Norton Lectures* The University of Chicago Press, Chicago, Londres, 2006.

Swarzenski, Hanns., *Monuments of Romanesque Art. The Art of Church Treasures in North-Western Europe*, Chicago, 1967².

Sureda, Joan., *La pintura románica en Cataluña*, Madrid, 1981.

Sureda, Joan., *La pintura románica en España*, Madrid, 1985.

The Art of Medieval Spain, Metropolitan Museum of Art, Nova York, 1993.

Tolkien, J. R. R., *The Legend of Sigurd & Gudrún*, HarperCollins, 2010.

Toman, Rolf (ed.), *El Románico*, Colònia i Barcelona, 1996.

Vallery-Radot, Jean, *Églises Romanes. Filiations et échanges d'influences*, París, 1973.

Vergnolle, Eliane, *L'art roman en France*, París, 1994.*

Verzar Borstein, Christine., *Portals and politics in the early Italian city-state: The sculpture of Nicholas in context*, Parma, 1988.

Wettstein, Janine., *Fresques et peintures des églises romanes en France*, París, 1974.

Wettstein, Janine, *La fresque romane. Italie-France-Espagne. Études comparatives*, París 1971; y *La fresque romane. Laroute de Saint-Jacques, de Tours à Leon*, París, 1978.

Wirth, Jean., *L'image à l'époque roman*, París, 1999.

Wittmann, Kevin. R., *Orbe medieval. Mapas y culturas en la Edad Media*, Madrid, 2025

Yarza, Joaquín., *Arte y Arquitectura en España 500/1250*, Madrid, 1979.*

Websites

Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XIe au XVIe siècle, Eugène Viollet-le-Duc, 1856 (http://fr.wikisource.org/wiki/Dictionnaire_raisonn%C3%A9_de_l%E2%80%99architecture_fran%C3%A7aise_du_XIe_et_XVIe_si%C3%A8cle)

Visita virtual a la catedral de Santiago

(<title="blocked::http://www.catedraldesantiago.es/visita/visitavirtualcatedral.htm?catpres)"
href="http://www.catedraldesantiago.es/visita/visitavirtualcatedral.htm?catpres">http://www.catedraldesantiago.es/visita/visitavirtualcatedral.htm?catpres")

Art Medieval (www.artmedieval.net)(DaniLatorre). Fotografías y descripciones de edificios románicos de diferentes regiones de España, Portugal y Catalunya

Amigos del Románico (AdR) (www.amigosdelrománico.org): Inventario románico, noticias y artículos de opinión.

Románico Aragonés (Antonio García Omedes)(www.romanicoaragones.com)

Camino de Santiago, Catedral de Santiago y Pórtico de la Gloria

<https://porticodelagloria.fundacionbarrie.org>

https://apps.apple.com/es/app/id1523974342

Programari

"Si calgués un programari específic s'indicaria oportunament".

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través daquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt